

Beata Balogová

IKAR

Kornélie

KORNÉLIE

Text © 2022 by Beata Balogová
Design © 2022 by Janka Bálík
Slovak edition © 2022 by IKAR, a.s.
ISBN 978-80-551-8695-5

Kornélie

IKAR

Beata Balogová

PROLÓG

V každej rodine rastie nejaký príbeh. Bez príbehu sa rodina rozpráši vo vetre ako popol z cigariet mojej mamy, ktoré ju pomaly zabíjali. Na oslavách a pohreboch ľudia rozprávajú príhody, aj vtipné, vždy podľa nálady obecnstva, ale do veľkého príbehu, ktorý by vyrozprával osud viacerých generácií, sa nepúšťajú, aby nezabudli na nejaký detail alebo aby niekoho neurazili, lebo pri stole môže sedieť aj ten, komu sa pripisuje úpadok rodiny. Násilník, alkoholik, sebec alebo radodajka. Nie každý musí súhlasiť s výberom hlavného hrdinu alebo stotožniť sa s rolou, ktorú dostal od rozprávača. Príbeh nosia na končeku jazyka, akoby pripravení v ten správny čas niečo dodať. Keď sa rodina stretne, ľudia radšej hovoria o svojich chorobách alebo o deťoch a príbeh, ktorý si vyžaduje zručného rozprávača, stláčajú až dole k mandliam. Prehltnú ho a nosia v žalúdku ako neutíšiteľný hlad. Nechcú privodiť nejaký zlý, nemienený koniec.

Dúfajú, že niekto namiesto nich urobí tú prácu, pozbiera ústrižky, spomienky, nádeje a strach. Pozbiera rodinné mýty, malé klamstvá, ktoré si odovzdávali s mierne stiahnutým obočím, a pravdy, ktoré ich potom spasili. Dúfajú, že okrem domov, starých fotiek a porcelánu zanechajú niečo, čo sa dostane až k pravnúčatám. Čakajú, že niekto sa zhostí tejto nevďačnej úlohy a bude odmalička zbierať materiál, ako mravce zbierajú omrvinky. Bez príbehu by sa zbytočne schádzali pri hrobách prvého novembra, lebo mŕtvi by už nemali dôvod sa vracieť, okrem ich mien by si nikto nič nepamätal.

Vedela to celá, dokonca aj vzdialená rodina, že jedného dňa tak urobím. Bolo to ako nepísaná, ale vo svojej podstate nevypovedateľná dohoda: bola som oslobodená od prác v záhrade, upratovania, takmer od všetkej manuálnej práce, ale mala

som poslanie, na ktoré si nikto iný nerobil nárok. A ja som to odmalička prijímala ako privilégium. Niečo, čo ma odlišovalo od ostatných detí.

Akt písania bol v našej rodine obklopený veľkou úctou. Najprv som písala bielou kriedou slovíčka na betónové schody: *alma, család, méhecske, kutya*. Prišli básne, malé nepodarky dospievajúcej poetky. Potom listy sebe samej s ambíciou zanechať nezmazateľné stopy. Ach, ale ten rodinný príbeh, na to musí človek spolovice zostarnúť a spolovice ostať dieťaťom, aby ho dokázal napísať. Urobila som mnoho pokusov, ale slová sa roztiekli v nesúrodé príbehy, ktoré síce milujúcich pobavili, ale nedržali pokope príbeh našej rodiny. Po rokoch sa o to pokúšam znova, veď ma na túto úlohu vybrala moja stará mama.

Môj príbeh vás znepokojí a potom ukolíše. Ako keď vám mama v detstve natrela spálenú pokožku kyslým mliekom. Nevieť presne, čo všetko z toho, čo vám vyrozprávam, sa naozaj stalo a čo boli len živé sny, ktoré číhali na deti na zaprášených povalách a v dažďových odkvapoch.

KAPITOLA PRVÁ

Kornélie

Rodiny majú svoje malé prekliatia alebo požehnania. Niekedy je to maličkosť, možno nejaké gesto, ktoré sa neskôr pretavilo do veľkej tragédie. Možno je to tragédia, ktorá sa, naopak, pretavila do gesta, akému sa potom vyhýba. Každá rodina si hľadá svoje tajomstvo, niečo, čo by si mohla odovzdávať ako recept na nakladané uhorky. Niečo, čo by staré mamy mohli na smrteľnej posteli pošepkať vnúčatám.

V našej rodine si ženy odovzdávali jedno meno: Kornélia. Mali ho nosiť tie najsilnejšie. Nemohli odovzdávať svojim dcéram priezvisko, tak zavesili na prvorodené dievčatko meno Kornélia. Je to meno, ku ktorému človek musí dorásť, aby si ho obľúbil, aby ho prijal. Je to ako príkaz: Kornélia.

Dieťa sa ho desí. Nielen toho, ako znie, ale aj toho, že ho bude musieť nosiť celý život. Aj moju mamu desilo, preto sa nechala volať Nely, Nellike, čo zjemňovalo Kornéliu, meno, ktoré mohli používať dovtedy, kým ich človek nespoznal, kým si ich neobľúbil.

Moja sestra si hovorila Lia. Toto oslovenie nemalo hrany ani zvuk, neškrtilo hrdlo, keď ho niekto chcel nahlas vysloviť, nezraňovalo uši ako Kornélia, keď to meno nakoniec niekto veľmi nahlas vyslovil.

V našej rodine muži umierali veľmi skoro. Mladí a plní vášne, padali z výšok, pukali im srdcia a ženy ostávali osamotené.

Lásky boli ťažké – na celý život, robili ľudí šťastnými, zúfalými, prehlbovali ich a nedalo sa z nich vyliečiť. Učili sme sa tajomstvá byliniek, slová, ktoré už nikto nepoužíval, vedeli sme čítať odkazy z oblohy, pozorovali sme vtáky a vedeli sme odchytať príbehy, ktoré sa sťahovali koncom leta zo severu na juh. Počas leta číhali na stromoch v Mamakinej záhrade, a keď si niekto odtrhol čerešňu, hrušku alebo marhuľu, zachytávali sa o pramienky vlasov alebo o ušnice.

Ako dieťa som často objímala jabloň. Bolo mi jej ľúto. Jeden z pokrútených konárov mala podopretý krivou barličkou, ktorú tam postavil ujo János, aby sa nezlomil pod ťarchou jablák. Boli malé a bolo ich veľa, posiate čiernymi škvrnkami, akoby sa nakazili kiahňami. Jedno leto ujo János povedal, že na jar bude treba konár odpíliť. Predstavovala som si, ako strieka krv, jabloň vydá zo seba desivý výkrik a vyplaší vrabce skrývajúce sa na susednom orechu. Tie jablká mi nechutili, ale jedla som ich, aby som to jabloni uľahčila. Každé ráno som utekala do záhrady a trhala aj nezrelé jablká. Zahryzla som raz, dvakrát a potom som ich hodila sliepkam, ktoré zvedavo prestrkovali hlavy cez škáry dreveného plota.

Mamaka, moja stará mama, Kornélia druhá, povedala, že by som to nemala robiť, že tá jabloň ich musí vynosiť ako žena, až kým nepríde jej čas, a jablká potom popadajú na zem. Hovorievala, že sme ako jablone. My ženy. Vláčime svoje jablká, až kým z nás nepopadajú, a vláčime ich, aj keď sú trpké a nikto ich už nechce. Mamaka by nikdy nedovolila jablone vyrúbať. Boli to ženy. Silné ženy, aj vtedy, keď už neplodili šťavnaté jablká. Ich pôrodné krčce sa menili na polokyslé ovocie, z ktorého sme uvarili lekvár.

Povedala aj to, že jej stačí krajec chleba, a kým sa s ním prejde ráno po záhrade, bude nasýtená. Chutili jej slivky s obyčajným chlebom. Bol to jej ranný slivkový koláč. Často som ju

vídavala kráčať s nožom a krajcom chleba do záhrady, medzi svojej sestry – jablone. Verila, že úplne všetko, čo potrebujem vedieť o živote, sa môžem naučiť v jej záhrade.

Nevedela po slovensky a vlastne v tom čase ani ja. Nepamätám sa, kedy som sa naučila slovička ako púpava alebo perník, ale pamätám sa, že môj smútok nastúpil po odchode z tej sladkej gemerskej záhrady.

Často som chodila bosá po mastnej maďarskej zemi, ktorá sa po daždi roztvárala pod mojimi šľapajami, ako keď človek strčí prst do hustého slivkového lekváru. Pamätám si ten mľaskavý zvuk a vidím pred sebou šľapaje. Slivkový lekvár je fenomén. Varili ho vo veľkom kotle na dvore. Natrhali sa slivky a z ich telíčok vydrapili kôstky ako malé skamenené srdiečka. Slivky sa miešali v kotloch celé hodiny a všetko voňalo modro-fialovo ako koža roztvorených sliviek.

Život v záhrade sa riadil časom, ktorý našepkávali stromy a kríky. Bol to čas jahôd, paradajok a ríbezlí. Dlhú som si myslela, že ríbezle sú vlastne liliputánske hrozno, ktoré sa rozhodlo nerásť ďalej, tak ako tie jablká ostávajú malé a kyslé. Často sme sa hrali, že krvácame. Rozmliazdili sme malé červené strapce medzi prstami a natreli si ich na tváre, na kolená, na brucho. Krváčali sme radosťou, krváčali sme hravo, krváčali sme voňavo. Voňali sme ako leto a bezstarostnosť sa vznášala nad nami ako ranná hmla nad lesom. Myslela som si, že aj Mamaka kráčala deň čo deň tak ľahučko ako my, s pocitom, že všetko ešte len príde a že život bude vždy taký neskutočne veľkorysý ako jej záhrada, že krv bude vždy tak ľahko zmývateľná ako šťava z ríbezlí na brade a bolesť pomínie tak rýchlo ako jesenné prechladnutie.

Bola som ako malá tučná víla v Mamakinej záhrade, v tej záhrade, kde jablká poskytovali útočisko červíkom, kde hrušky boli tvrdé a kyslé, kde jahody boli drobné a kde sme krváčali z radosti z detstva.

Ako som rástla, môj čas v záhrade sa krátil. Až raz som odišla z tej záhrady úplne. Zanechala som tam Mamaku, ktorá mi slúbila, že neumrie, pokiaľ jej nepredstavím svoju lásku, a ja som jej slúbila, že budem v poslednej chvíli pri nej a odprevaďím ju na druhú stranu. Pôjdem s ňou na tú hranicu, až pokiaľ budem môcť zísť, aby som jej zamávala, keď sa prešmykne do nebytia. Ani jedna sme nedodržali sľub.

Odvtedy sa snažím zachrániť niečo z tej sladkej melanchólie, čo ju obklopovala, zachytiť to iné plynutie času, ktorý v porovnaní s tým, ako žijem dnes, v podstate ani neplynie, ale sa podobá na pohyb hojdacieho kresla a nepohybuje sa dopredu, lebo koľko sa posunie dopredu, posunie sa aj dozadu. Dopredu a dozadu, akoby sa v každej sekunde spájala minulosť s budúcnosťou, aby sa prítomnosť dala naplno vychutnať.

Mamaka bola záchrankyňa stratených a zlomených vecí. Čarodejnica. Naučila som sa od nej, že všetko sa dá zlepíť, všetko sa dá na niečo nové použiť a veci sa jednoducho nevyhadzujú. Nikdy by nevyhodila vrečko od cukru, ukladala ich a potom do nich balila jedlo. Občas chlieb s maslom voňal od cukru. Bola dedinskou vedkyňou, ktorá skúmala nekonečné možnosti využitia predmetov. Poznala vecičky, ktoré sa túžia stať šperkom, vedela, že kamienky túžia byť ozdobou a novinový papier má väčšie ambície než byť len raz prečítaný. Mama, Kornélia tretia, to tiež vedela a moja sestra Kornélia štvrtá to vie tiež. Učí to svoju dcéru Kornéliu piatu.

KAPITOLA DRUHÁ

*Kornélia
prvá*

Mamaka vedela, že leto v roku 1976 bude nenásytne a že nám niekoho zoberie. Prichádzali sme na dlhé prázdniny. Vystúpila som zo starého autobusu, ale nikto ma nečakal na zastávke. Vždy, keď som prichádzala do Jablonej Panice, objala ma ako ľudia, ktorí majú svoju lásku vyriešenú. Vysoká a pevná žena s bledou tvárou a nezábudkovomodrými očami. Jej takmer priesvitné vlasy boli žiarivé ako spln v neskorú augustovú noc. Prešla som cez cestu k domu. Brána sa ťažko otvárala, musela som sa o ňu oprieť celým telom. Mamaka sledovala z dvora, ako zápasím s bránou, a povedala mi, že to bude ťažké leto. Opýtala sa ma, či to zvládneme. Mala som len šesť rokov a ani tú ťažkú železnú bránu som nedokázala otvoriť bez pomoci. Netušila som, čo to vlastne znamená zvládnuť ťažké veci, ale prikývla som.

„Áno, Mamaka, zvládneme.“

Hovorievala, že aj keď si človek často myslí, že sa musí pripraviť na ťažké veci, je to radosť, na ktorú sa musíme pripravovať. Oveľa ťažšie znášame radosť než smútok, sme v tom začiatočníci. Smútok človek nevdojak spracuje, máme to vrodené nejako prirodzene. Rodíme sa s plačom. Čo si počať s radosťou, s náhlym návalom veľkej lásky, to je to, čo sme sa poriadne nenaučili.

„Musíš sa naučiť tešiť bez strachu, že to pominie.“

Hovorievala, že sa pozerám na ňu ako niekto, kto veľa prežil, ale zároveň si uvedomovala, že som iba dieťa. Bála sa, že moje oči ma predurčujú na smútok. Rozprávala mi svoje príbehy, hoci vedela, že im ešte nerozumiem. Sadila do mňa semená poznania aj nepoznania. Nemohla vedieť, či sa ujmu, lebo semienka sa v ľuďoch nepolievajú vodou.

Prešla som sa po dome. V letnej kuchynke sedela Mamakina mama Kornélia prvá. Volali sme ju Öregmama. Mala aj ďalšie meno – Mária. Chcela zo seba zhodiť bremeno mena Kornélia. Sama poznala dve Kornélie, svoju mamu a starú mamu. Obidve vláčili bremená a ona dúfala, že nebude musieť. Pochopiteľne si myslela, že by sa to mohlo zmeniť, keby si vybrala iné meno.

Raz mi to oznámila ako ťaživé tajomstvo, ktoré by ženy v rodine mali vedieť. Tichučko som sa pri nej hrala, keď mi do ucha pošepkala:

„Alma, ja som Kornélia.“

„Öregmama, ja prečo nie som?“

„Narodila si sa o tri mesiace skôr, než prišiel tvoj čas. Tvoja mama sa bála, že neunesieš také ťažké meno. Akoby ťa držali za nohy anjeli, ktorí videli priveľa zlého, a nechceli ťa pustiť do tohto života, ale ty si tu chcela byť a vyhrala si tú anjelskú hádku. Mamaka verila, že prežiješ. Povedala, že sa jej snívalo, ako čierna mačka priniesla v papuli vtáča a položila ho pred ňu na stôl. Neublížila mu. Hovorila, že ťa dali do nejakej sklenenej škatule a že namiesto teba dýchali stroje. Nemohli ti to urobiť, nemohli ťa pomenovať Kornélia. Nebyť silný je dobré, lebo to učí ľudí, ktorí ťa milujú, byť silnými namiesto teba.“

Chcela som byť Kornélia. Mala som pocit, akoby ma vyhnali z rodu. Toľko som sa napočúvala v detstve o prekliatiach, mystických ťarchách a znameniach, ktoré ľudia vláčili celý

život. Vtedy som verila, že človek tieto veci nosí v mene. Dnes už viem, že to máme v sebe a občas sa to dostane von cez naše slzy. Slzy smútku či radosti.

V škole som nemohla rozprávať naše rodinné príbehy o magických veciach. Učiteľka povedala, že všetky naše činy a javy sú vysvetliteľné. Povery a zázraky sú pre nevzdelaných. Nazývala to vedeckým materializmom. Nevedela som, čo to presne je, ale predstavovala som si dlhý biely tunel. Keď ním prejdem so zatvorenými očami, zrazu všetko pochopím. Dnes už viem, že ten tunel nefunguje.

Kornélia prvá mala sklenené oko a na druhé takmer nevidela. Prišla o zrak ešte ako dieťa. Bola krehká. Občas som si predstavovala, že sa premení na piesok a my ju nasypeme do presýpacích hodín, aby pre nás určovala čas. Hovorila zvláštnou maďarčinou, akou už takmer nikto v dedine nehovoril. Vyslovovala slová s neoblomným presvedčením, že pozná ich pravý význam. Často ich vyslovila niekoľkokrát.

„Alma, kamilka moja, dones mi vodu. Vodu.“

Slovo voda z jej úst znelo, akoby túžila po riekach a oceánoch, akoby sa domáhala všetkých letných dažďov. Mamaka hovorievala, že múdrosť, ktorú má v sebe, jej uberá silu. Akoby sa jej mozog živil na kostiach a svalstve. Mamaka ju neskôr nosievala na rukách. Kládla ju na posteľ s takou ľahkosťou ako čerstvo vyžehlenú bielizeň.

Mala som pocit, že by som ju mohla kedykoľvek nadvihnúť, utiecť s ňou do záhrady a posadiť ju na nejaký konár, aby sa o ňu postarali vtáky. Predstavovala som si, že na čas niekde odletela a že pod jej šatami nebolo telo, že jej krehká tvár bola len odrazom v nejakom obrovskom neviditeľnom zrkadle.

Mari-Mama si pamätala čas dedinských liečiteľov, bylínik. Čas, keď všade voňal majorán a rozmarín vládol nad záhonmi pod oknom. Bol to čas kamiliek, tymianu, alchemilky,

medvedieho cesnaku a petržlenu. Bol to čas tichej radosti, nikdy nie prenikavej. Bol to čas úsmevov, nikdy nie smiechu.

Pamätám si maďarské svadby, ktoré boli hlučné, ale nebola to prenikavá radosť. Pamätám si trpkosť. Nevieam, či bola vlastná len našej rodine alebo všetky svadby boli melancholické. Ľudia tam často plakali. Pamätám si tváre ozdobené perličkami plaču. Červené oči. Povedala som si, že moja svadba bude iná. Bude inde. Alebo vôbec nebude. Vlastne ani nebola.

Posledné leto pred smrťou Mari-Mama rozprávala čudné príbehy, akoby mi ich chcela zanechať, lebo nič materiálne nevlastnila. Boli úplne iné než rozprávky, ktoré mi rozprávala pred tým letom. Boli to príbehy ľudí, ktorých nikdy nestretla, ale mali niečo spoločné s našou rodinou.

Rozprávala mi o krásnej pehovej Amálii, ktorá mala vlasy až po členky, a keď dovŕšila dvadsaťpäť rokov, svoj ryšavý vodopád vlasov predala kaderníkovi a s krátkymi vlasmi sa odsťahovala do Argentíny, kde si otvorila klobučníctvo. Jej klobúky pripomínali ovocie, veľké zrelé hrušky, napoly rozlomené orechy a dyne. Darilo sa jej. Posielala hnedasté pohľadnice, ktoré cestovali občas aj rok, kým dorazili do dediny. Neskôr vyrábala klobúky pre bohaté argentínske ženy. Tie klobúky pripomínali exotické vtáky, tvory minulosti. Jej sláva trvala len krátko, lebo pomocníčka zabudla v jednom z klobúkov ihlu, ktorá zranila najlepšiu zákazníčku. V prvom návale zlosti napísala listy svojim kamarátkam, aby Amáliu bojkotovali. Neprestala však vyrábať klobúky, ale už sa predávali horšie. Zopár ich poslala veľkou loďou domov, ale ženy v dedine nevedeli, čo s nimi, a tak ich na prvého mája zavesili na rozkvitnutú čerešňu. Potom prechádzali popod konár a čakali, či im klobúk nespadne na hlavu. Čo sa potom malo stať žene, ktorej by pristál Amáliin klobúk na hlave, nikto nevie.

Porozprávala mi aj o Bertalanovi Bolondosovi, ktorý vraj odišiel do Sovietskeho zväzu. Nikto nevedel prečo a na ako

dlho. Neposielal o sebe správy, len darčeky pre dedinčanov. Každý rok dostal niekto iný darček z ďalekej krajiny. Matriošky, malé umelé rakety, bustu Lenina, vyšívané dečky, malý drevený Kremeľ, ceruzky s kosákom a kladivom nad hrotom. Písal aj pohľadnice, ale tie neprinášali odpovede, skôr ďalšie otázky. Boli ako náhodne vytrhnuté strany z poznámkového bloku tajného agenta: sused je číslo tri; chlieb je lacnejší než vlni.

Zvláštne bolo, že darčeky a pohľadnice chodili aj po Bertalanovej smrti, akoby sa tá činnosť dedila presne tak, ako sa dedilo meno Kornélia. Nevie sa, kto tie pohľadnice čítal, ale každý poznal ich príbeh a na rôznych oslavách z nich opakovali vety. Ak sa objavila v dedine nejaká sovietska atrapa, ľudia bez rozmýšľania povedali: Ach, toto je od Bertalana.

V to leto sa malá izba preplnila duchmi. Cez Mari-Mamine príbehy všetko ožilo. Prikázala postavičkám, aby prišli z ďalekých končín sveta, všetci tí, čo raz odišli z malej dedinky. Privolala ich naspäť, aby sa vyrovnali so svojimi koreňmi, keď im už raz príbehy dali krídla. Ich mená si dodnes pamätám. Pre mňa vtedy zneli ako mýty o gréckych bohoch a hrdinoch.

Bertalan Bolondos (Bláznivý Bartolomej) bol Odysseus. Cestoval po malých sovietskych dedinkách a zbieral predmety, o ktorých nikto nevedel, ako ich použiť. Svoju púť vraj začal so skupinkou z dediny, ale neskôr sa tí muži oženili so silnými ruskými ženami. Akoby ožili drevené matriošky s červenými líčkami v šatách s obrovskými ružovými pivonkami. Mari-Mama tie fotky nikdy nevidela, ale ruské ženy opisovala, akoby ich denne stretávala pred zelenou bránou domu.

Videla ruských vojakov počas druhej svetovej vojny a nespomínala na nich najlepšie. Keď sovietska armáda prechádzala dedinou, malý zavalitý vojak chytil za rameno vysokú Mamaku: Nelly, давай в Москву. Vytrhla sa mu z ruky so slovami: O tom môžeš len snívať.

Matriošky zaplavili Československo a boli na každej škole. Veľké matriošky rodili menšie a tie menšie rodili najmenšie až po tie, ktoré sa nedali otvoriť. Vždy sme si mysleli, že sa svojvoľne kotia a kedykoľvek ich otvoríme, bude ich tam viac a viac. Svoju matriošku som zavrela do malej škatuľky na kľúčik. Moja izba bola primalá a bála som sa, že ju celú zaplavia a vytlačia farbičky a bábiky.

Nikto si už v dedine nepamätal Bertalana, aké mal oči, farbu hlasu, či rád popíjal s chlapmi v krčme alebo či mal nejaké zvláštne znamenie, ale stal sa skutočným. Každá nepodpísaná pohľadnica v dedine sa pripísala jemu. Niektorí si po rokoch spomenuli, kde býval, koľko v krčme vypil. Ľudia vyťahovali spomienky ako staré šaty z truhlice, ktorú ich starí rodičia nechali na povale: deravé až priesvitné. Posielali si ju dookola a každý na ňu nalepil nejakú tú záplatu, a tak vznikol príbeh o tom, že Bertalan plodil deti, ktoré potom prichádzali naspäť na Slovensko, a tie deti mali také čudné znamienko na lakti. A zrazu si mnohí pamätali, aj keď nie Bertalana, ale to znamienko, čo nosili na lakti jeho deti, a odprisahali by, že tie znamienka už niekde videli.

„Mari-Mama, povedz mi ešte niečo o Bertalanovi.“

„Povedz si niečo ty.“

„Čokoľvek?“

„Čokoľvek.“

„Počula som, že zabudol po maďarsky, ale nikdy sa poriadne nenaučil po rusky. Zasekol sa niekde medzi dvoma jazykmi. Hovoril takou čudnou maďarsko-slovensko-ruštinou. Preto písal čudné pohľadnice, ktoré nikto nevedel rozlúštiť. Pamätáš sa na tú pohľadnicu, na ktorej bolo detským písmom napísané *chlieb pénz nem sok stojit?*“

„Áno, videla som tú pohľadnicu. Bol na nej hranatý robotník s klasmi pšenice.“

Občas podľa neho merali plynutie času. Rodina sa stretávala preto, aby sa dozvedeli, kto dostal ďalší darček. Mari-Mama od neho nikdy nič nedostala. Mrzelo ju to.

Potom sa rozprávali príbehy, ktoré sa namotali na existujúce osoby a tie ich vláčili ako ovce, ktoré pastier zabudol ostríhať. Boli aj také príbehy, ktoré sa ľudia báli rozprávať, aby tým nezasiahli do osudu nejakého človeka. Bolo takmer nepísanou zásadou dediny, že príbehy začali naozaj rásť a rozvíjať sa až potom, keď skutoční ľudia pomreli. Akoby sa živili ich popolom. Taký bol aj príbeh Magdolny Itókás. *Itókás* je v maďarčine milé karhajúce slovo pre človeka, ktorý rád popíja.

Magdolna bola dobrosrdečná a jej hrud' mohla pritúliť celú dedinu. Mne vždy pripomínala uja Jánosa. Ich tváre mali podobnú červeň a veľké nosy. Myslela som si, že boli príbuzní, ale jediné, čo mali spoločné, bola ulica, kde bývali, a tá pivnica, kam chodili popíjať. Ľudia hovorievali, že tam robili aj iné nemravné veci. Ako dieťa som si chvíľu myslela, že vyvolávajú duchov minulosti, posmievať sa starým ľuďom alebo falšujú peniaze, ale ujo János mal mohutné a hrubé prsty a nevedel nikdy nič nakresliť, takže možnosť falšovania peňazí som okamžite zavrhla. Podľa Mari-Mamy to nebolo nič iné len spriaznenosť moku, spriaznenosť tekutín. Akoby všetko to, čo vypili, ich tlačilo k sebe, príbuznosť vína a domácej pálenky, čo sa rodí z tej istej zeme.

Magdolna mala nespočetné množstvo vreciek. Po čase ich prišivala ako záplaty. Jednu po druhej. Hovorievalo sa, že v nich mala fľaštičky naplnené pálenkou, ktorú koncom leta páčila vo svojej záhrade. Spočiatku ich skrývala, ale neskôr hrdo vystavovala prázdne fľaše na obdiv celej dediny. Boli všade. Ozdobovala nimi záhony, potom ich strkala medzi ruže, a keď sa jej už nechcelo pestovať kvety, jednoducho ich vymenila za hnedé a zelené pivné fľaše. Mala v tom systém.

Priesvitné biele fľaše mala na okennom ráme, hnedé fľaše od piva zastrkovala do zeme pri okraji chodníka a zelené fľaše tvorili okraje záhonov pre kvety. Mari-Mama hovorievala, že keď vychádzalo slnko, Magdolnin dom sa ligotal, akoby bol celý zo skla, a dúfala, že kým umrie, vyzdobí fľašami cestu na cintorín. Magdolna zomrela na jeseň. Prešiel ju traktor z družstva. Vodič bol opitý.

Dorottyu som si dokonca pamätala aj ja. Tlačila popri sebe starý bicykel. Bez neho sa nikde nepohla. Ľudia hovorievali, že aj v kuchyni mala pristavený jeden hrdzavejúci bicykel a stále sa ho držala. Mari-Mama presne vedela, ako sa to celé stalo. Keď bola Dorottya dieťa, jej matka nemala na ňu čas. Bola asi šiestym dieťaťom, a tak ju opreli o trojkolku a učila sa chodiť. Neskôr jej kúpili väčší bicykel. Potom pracovala ako poštárka a nejako prirástla k bicyklu. A tiež sa rozrástla. Bola najobjemnejšou ženou v dedine. Tlačila bicykel, keď čakala svoje tri deti. Deti vyrastali takmer bez mamy. Nik ich nevidel chodiť po dedine ruka v ruke s mamou. Aj ony mali svoje bicykle. Bývali na konci dediny. Keď som prichádzala autobusom, videla som len tri bicykle vo dvore. Vždy som si myslela, že tam musí byť halda bicyklov a že je niekde smetisko, kam hádzu tie staré hrdzavé, a nové zamykajú do pivnice.

Možno príbeh o prekliatí bicykla bol len výmysel. Bola to zábava v čase, keď ľudia nepozerali televízor. Buď ho nemali, alebo tie veci, čo sa objavovali na obrazovkách, sa im zdali priveľmi skutočné. Veľmi sivé, vlastne čiernobiele. Mali plné zuby skutočnosti. Chceli mať svoje príbehy. Chceli mať svoje Mari-Mamy, Mamaky, Dorottye a Bertalanov.

Neskôr zabudli, čo vlastne chceli. Bol to čas dúšky materej a kapsičky pastierskej. Bol to čas malých jabĺk, čas nesmrtelnosti. Stačilo zanechať obraz, nejakú metaforu, a ľudia s ňou usilovne pracovali ako priadky osudu.